

Anna Lipkind- Mazor Trio

Joodse gebeden

- donderdag 19 september | 20.00 - 21.15 uur
  - donderdag 19 september | 21.30 - 22.45 uur
- SYNAGOGE
-

Maurice Ravel 1875-1937

uit: Deux mélodies hébraïques (1914)

1. Kaddisch

voor viool en piano (transcriptie Lucien Garban)

Ernest Bloch 1880-1959

uit: From Jewish Life (1924) voor cello en piano

1. Prayer

2. Supplication

Ernest Bloch

uit: Baal Shem (1923) voor viool en piano

2. Nigun

Arthur Honegger 1892-1955

Mimaamaquim (1947) voor cello en piano

Leonard Bernstein 1918-1990

uit: Mass (1971)

- Meditation no.3 voor cello en piano

Dmitri Sjostakovitsj 1906-1975

Pianotrio nr.2 in e opus 67 (1944)

- Andante
  - Allegro con brio
  - Largo
  - Allegretto
-

bidden & smeken

19-22 sept 2019

Anna Lipkind-Mazor Trio

Anna Lipkind-Mazor viool

Maya Fridman cello

Magda Amara piano

Joodse gebeden

Maurice Ravel

Kort voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, met de Dreyfus-affaire¹ nog in het geheugen, schreef Maurice Ravel zijn tweeluik *Mélodies hébraïques*.

Hébraïque wordt vaak als Hebreeuws vertaald, maar het gaat hier niet over taal of godsdienst, maar over volk. *Kaddisch* is in het Aramees, het tweede lied *L'énigme éternelle* in het Jiddisch.

Ravel was, binnen een lange Franse traditie, gretig beoefenaar van exotismen, in het bijzonder hispanisme. Hij was dan ook aan de grens in Baskenland geboren. Zelden maakte hij echter gebruik van authentieke melodieën. Hier houdt hij zich er strikt aan en de begeleiding is uiterst sober.

Kaddisj – 'Heilig' – is een lofzang op Gods naam, die in het jodendom té heilig is om te worden uitgesproken of op te schrijven. Het is ook een bede om vrede. Naast de gewone Kaddisj is er een versie die staande gezongen wordt bij rouwplechtigheden, tot een jaar na een overlijden.²

De transcriptie voor viool is van Ravels trouwe studiegenoot Lucien Garban.

donderdag ♡ 20.00 & 21.30

Kaddisj

Moge zijn grote naam verheven en geheiligd worden in de wereld die hij geschapen heeft naar zijn wil. Moge zijn koninkrijk erkend worden in uw leven en in uw dagen en in het leven van het gehele huis van Israël, weldra en spoedig.

Zegt nu: Amen

Moge zijn grote naam gezegend zijn nu en voor altijd. Gezegend, geprezen, gevierd, en hoog en hoger steeds verheven.

Verheerlijkt, gehuldigd en bejubeld worde de naam van de Heilige, gezegend zij hij hoog boven iedere zegening, elk lied, lof en troost die op de wereld gezegd wordt.

Zegt nu: Amen

Ernest Bloch

Ernest Bloch was Franstalig-Zwitsers-Joods uit het calvinistische bolwerk Genève. Joodse thematiek stond centraal in zijn werk, al was hij seculier opgevoed. De cello was zijn 'profetenstem', mede naar het voorbeeld van Max Bruchs *Kol Nidrei* – waar we vorig jaar Musica Sacra mee besloten. Daarvan getuigen twee grote rapsodieën voor cello en orkest, *Shelomo* en *Voice in the Wilderness*, tegen het einde van zijn leven drie solosuïtes in navolging van Bach en Reger, en een

Maurice Ravel tijdens de Eerste Wereldoorlog

triptiek *From Jewish Life*, met als pendant *Baal Shem* voor viool en piano. De viool was zijn eigen instrument, hij was leerling in Brussel van Eugène Ysaÿe.

Bloch schreef *From Jewish Life* – gecomponeerd, symbolisch, in Santa Fe (Heilig Geloof) – voor de Rotterdamse cellist Hans Kindler, die net als Bloch zelf tijdens de Eerste Wereldoorlog naar Amerika emigreerde. *Prayer* en *Supplication* – gebed en smeekbede – zijn de twee eerste delen. Beide zijn gebaseerd op het 'Ahava Rabba' ('overvloedige liefde'), dat in het synagogale ochtend- en avondgebed wordt gezongen voorafgaand aan het centrale gebed *Sjema Israël* ('Hoor, Israël').

Baal Shem verwijst meer specifiek naar de stichter van het chassidisme, een piëtistische of mystieke stroming binnen het jodendom. *Nigun* – letterlijk 'melodie' – is een 'intens gebed', improvisatorisch van karakter.

Arthur Honegger

Arthur Honegger was vooral bekend om zijn jeugdige 'dramatische psalm' *Le Roi David*. Volgens een toenmalige recensent kon alleen een Jood die muziek geschreven hebben. Maar Honegger was, anders dan Bloch, een 'gewone' Zwitser. Met het vorderen der jaren werd de strijdvaardige jongeman pessimistisch en aan het einde van zijn leven – vol walging over de Tweede Wereldoorlog – wanhopig. Zijn late psalmen zijn somber: *Trois Psaumes* (op calvinistische vertalingen van Théodore de Bèze), het (orkestrale) tweede deel 'De profundis' uit de *Derde 'Liturgische' Symfonie*, en zijn allerlaatste lied *Mimaamaquim*. Ook dit is een De profundis, een zetting van de eerste regel van Psalm 130 in het Hebreeuws, in dit concert instrumentaal uitgevoerd.

Naar het voorbeeld van Ravels *Kaddisch* baseert Honegger zich op de synagogale intonatie. Het lied heeft vijf frases. De oneven zijn woordloze vocalises, in de tweede en vierde frase wordt de ene regel twee keer gezongen, gevolgd door herhalingen van de aanroeping Adonai.

- ¹ Een schandaal naar aanleiding van de onterechte veroordeling in 1894 van de Joods-Franse officier Alfred Dreyfus (1859-1935) vanwege vermeende spionage. Pas bij een derde proces, in 1906, werd hij vrijgesproken.
- ² *De Derde Symfonie* van Leonard Bernstein is in haar geheel een Kaddisj voor de vermoorde John F. Kennedy.

Leonard Bernstein

Mass van Leonard Bernstein is geen mis in liturgische zin. Al was dat aanvankelijk wel zijn bedoeling en bevat het werk de volledige Latijnse tekst van het ordinarium. *Mass* was een opdracht namens Jacqueline Kennedy voor de opening van het John F. Kennedy Center for the Performing Arts in Washington.

Bernstein vertelde dat geen enkele muziek ooit grotere indruk op hem maakte dan wat hij als kind hoorde in zijn synagoge in Boston, liberaal, met gemengd koor en orgel. En op tournee droeg hij altijd een gebedenboekje bij zich.

Belangrijk thema in zijn werk, musicals daargelaten, is de teloorgang van religie in de twintigste eeuw, volgens hem weerspiegeld in de crisis van de tonaliteit. Charles Ives' *The Unanswered Question* – dat morgen klinkt tijdens het openingsconcert – vond hij daarom de meest pertinente.

Bernstein was vooral een theatermens, en *Mass* werd uiteindelijk *A Theatre Piece for Singers, Players, and Dancers*, met naast de celebrant, drie koren (een gemengd koor, een kinderkoor en straatzangers), een klassiek orkest, een harmonieorkest en een rockgroep, slagwerkers, elektrische gitaren en orgels, synthesizers – op, onder en boven de Bühne – welhaast een pandemonium.

Het geloof wordt er heftig ter discussie gesteld, maar uiteindelijk bevestigd en het eindigt met 'Gaat in vrede'. *Mass* bestaat uit 32 delen: drie intermezzi zijn *Meditations* voor cello, gecomponeerd met Mstislav Rostropovitsj in gedachte. De derde *Meditation* is een *De profundis*, als inleiding op een tweede *De profundis* dat als offertorium fungeert.

Dmitri Sjostakovitsj

Viool, cello en piano komen samen in het *Pianotrio* dat met een klein half uur bijna de helft vormt van dit concertprogramma. Anders dan sommige grote Russische componisten, was Dmitri Sjostakovitsj joodsgezind. Dat had veel te maken met zijn toen ongebruikelijke bewondering, of zelfs verering, voor Gustav Mahler. Deze was te danken aan zijn vriendschap met de fenomenaal begaafde, hyperactieve Ivan Sollertinski, artistiek adviseur van het Leningrads Filharmonisch Orkest. Jevgeni Mravinski was gedurende een halve eeuw dirigent van dit orkest. Hij was devoot orthodox-christen, die niettemin wist te gedijen onder het communistische regime, en die een lokale Mahler-traditie vestigde, lang voor Bernstein hem definitief op de kaart zette.

Sollertinski stierf op 41-jarige leeftijd aan een hartaanval en Sjostakovitsj' *Tweede Pianotrio* is een in memoriam, in de elegische traditie van Rachmaninovs *Trio* voor Tsjaikovski en dat van Tsjaikovski voor Nikolaj Rubinstein.

Het trio heeft de vorm van een 'sonata da chiesa': langzaam - snel - langzaam - snel. Het begin is merkwaardig: een fugato met de cello in flageoletten, gevolgd door de viool in middenregister en piano in de bas. Het derde deel is een passacaglia, zoals in het *Pianotrio* van Ravel. De snelle delen zijn dansen: een scherzo waarin Sjostakovitsj het jachtige spraakritme van zijn vriend oproept en als finale een *danse macabre* op een Joods thema, dat Sjostakovitsj later weer zou gebruiken in zijn *Achtste Strijkkwartet*. ❖

Sylvester Beelaert

Ivan Sollertinski en Dmitri Sjostakovitsj

Anna Lipkind-Mazor • viool

Anna Lipkind-Mazor werd in Moskou geboren in een muzikale omgeving die diep geworteld is in een strijkerstraditie. Ze begon al op jonge leeftijd met vioolspelen, begeleid door haar moeder Elena Mazor. Vanaf haar vijfde studeerde Anna bij Irina Svetlova in Tel-Aviv. In Israël maakte zij kennis met de grootste violisten en trad zij al vanaf zesjarige leeftijd op met orkest en in recitals. Op internationale festivals gaf ze concerten met onder anderen Peter Donohoe, Julian Rachlin, Maxim Vengerov en Pinchas Zukerman. Toen Anna zestien was, maakte zij haar debuut bij het Israëls Philharmonisch Orkest onder leiding van Zubin Mehta. Vervolgens studeerde ze bij Pavel Vernikov in Wenen, waar zij vier internationale concoursen won. Ze woont in Nederland met haar echtgenoot, de cellist Gavriel Lipkind. Ze heeft een grote passie voor kamer-muziek, maakt deel uit van het Lipkind Quartet en is co-producent van de serie 'LIPKIND plays...'. Anna Lipkind-Mazor bespeelt een viool uit 1781 van Gagliano (de 'Martelonne') met dank aan R & v.T.

Maya Fridman • cello

Ook celliste Maya Fridman werd geboren in Moskou en speelt sinds haar zesde cello. Haar zoektocht naar nieuwe muziek en experimenten voerde haar naar Amsterdam, waar ze in 2016 cum laude afstudeerde bij Dmitri Ferschtman. Fridman is een meestercelliste die alles kan en alles speelt: klassiek, pop, (gothic) rock, folk, jazz, nieuwe muziek en flamenco. Dankzij haar veelzijdigheid en vurige, betrokken manier van musiceren zijn er steeds meer componisten die speciaal voor haar stukken schrijven.

Maya Fridman speelt in verschillende ensembles en samenwerkingsverbanden, waaronder een duo met Gagi Petrovic (cello, live elektronica en twee stemmen), jazztrio Aeon Trio, projecten met singer-songwriter Jyoti Verhoeff en met de Duitse folkband Faun. Ze bracht in 2017 en 2018 drie albums uit op het Utrechtse label TRPTK met werk van onder anderen Alfred Schnittke, Arvo Pärt, Karen Tanaka, Kaveh Vares en Sergej Prokofjev. In het seizoen 2018/2019 was ze musician-in-residence bij Gaudeamus. In 2018 werd ze genomineerd voor de GrachtenfestivalPrijz en dit jaar won ze de Dutch Classical Talent Award.

Magda Amara • piano

Magda Amara groeide op in Moskou en volgde daar pianolessen bij Mikhail Khokhlov en Sergej Dorensky aan respectievelijk de Gnessin Staatsacademie voor Muziek en het Tsjaikovski Conservatorium. Aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen was ze vanaf 2009 leerling van Stefan Vladar. Ze was laureaat bij meer dan tien concoursen en won eerste prijzen bij het Jeunesses Musicales Concours en het Concorso Internazionale di Pianoforte Ennio Porrino. Bij het Vladimir Horowitz Internationaal Pianoconcours in Kiev won ze een derde prijs. Als solist trad Magda Amara op met gezelschappen als het Moskou Filharmonisch Orkest, het Wiener Kammerorchester, het Brno Filharmonisch Orkest en het Noord Nederlands Orkest. Kamermuziek speelde ze met onder anderen Julian Rachlin, Dora Schwarzberg, Stefan Vladar en leden van de Berliner en de Wiener Philharmoniker. Magda Amara vormt een vast duo met celliste Harriet Krijgh.

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht. Filmselectie i.s.m. Lumière.

DIRECTEUR BESTUURDER Jean Boelen, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht
PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (voorzitter); Jos Leussink (adviseur); Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Susanne van Els, Bas Geerts en Lieke Wijnia
RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (voorzitter), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huyser en Eddy Klomp

PROJECTLEIDING & FONDSNWERVING Fons Dejong **MARKETING & PUBLICITEIT** Hetty van Dongen **PRODUCTIE** Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzter, Sylvester Beelaert en Fons Dejong **VORMGEVING** Philip Leussink **UITBALIE** Flora Minis en Susan Meisen **TECHNISCHE COÖRDINATIE** Sander Rondon **FACILITAIR** Nandi Nijsten **FINANCIËN** Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT is lid van De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, Elisabeth Strouven Fonds, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-) locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren. **MEDIAPARTNERS** NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding www.musicasacramaastricht.nl/vriend.

STICHTING MUSICA SACRA Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

[facebook.com/MusicaSacraMaastricht](https://www.facebook.com/MusicaSacraMaastricht) • [@FestivalMSM](https://twitter.com/FestivalMSM) | #MSM2019